

Reactie op: Verticale splitsing in de energiesector

Volgens Dessing, Helmer, Sitompoel en Nillesen (ESB 4674&4675) heeft de verticale splitsing in de elektriciteitssector niet bijgedragen aan een beter functionerende energiemarkt. Dit oordeel baseren zij op basis van data-analyse. Het is echter te vroeg om hier nu al over te oordelen. Pas in 2004 was er concurrentie in de gehele sector en in 2008 werd er gesplitst. De cijfers van Dessing *et al.* gaan tot 2012, vier jaar later. Maar traditionele energiebedrijven zijn groot en log: het is nauwelijks te verwachten dat zij, meteen na de splitsing, een andere richting uit gaan. Veranderingen zijn pas op langere termijn zichtbaar. Bovendien laten de cijfers die Dessing *et al.* presenteren ook andere conclusies toe. Zo zien zij het overstapgedrag van consumenten als sterkste indicator voor de mate van concurrentie. Na de invoering van de vrije markt stappen steeds meer consumenten over, maar het tempo van deze toename werd na de splitsing wat lager: respectievelijk veertien en acht procent per jaar. Dit zien zij als aanwijzing dat de concurrentie niet toenam door de splitsing. Van alle energiegebruikers hebben consumenten echter het minst belang bij een overstap. Hun energierekening bestaat voor het grootste deel uit andere posten dan energie. Dat het tempo van overstappen na een paar jaar wat afnam, kan bijvoorbeeld komen doordat bewuste consumenten als eersten al waren overgestapt en dat het tempo daarna vertraagde. Misschien was het zonder splitsing wel sterker vertraagd.

Een gelijksoortige redenering is mogelijk bij het percentage onafhankelijke aanbieders. Na de opening van de markten nam dat toe met 39 procent en na de splitsing daalde het met 7 procent. Hiervoor kan ook een verklaring zijn dat een groot aantal nieuwe partijen het na de opening van de markten uitprobeerde. Dat deze partijen niet allemaal zelfstandig konden voortbestaan, is dan logisch. De belangrijkste innovatie in de elektriciteitsvoorziening, de opkomst van honderden lokale, duurzame initiatieven, is in deze cijfers niet zichtbaar. Hierbij produceren burgers en/of bedrijven gezamenlijk duurzame energie en wisselen deze uit. Zo worden zij ook aanbieder. Het past bij een trend waarbij burgers het heft in eigen hand nemen en duurzaamheid bevorderen. De vraag is interessant of deze initiatieven meer ondersteuning krijgen van onafhankelijke netbedrijven. Theoretisch concurreren lokale initiatieven immers met geïntegreerde bedrijven. Dat verschillende netbeheerders ongeveer evenveel investeren zoals Dessing *et al.* laten zien, kan komen door het toezicht.

ANNELIES HUYGEN

Senior research scientist bij TNO

De toezichthouder vergelijkt de kosten van netbeheerders en stelt de maximale tarieven vast op grond van het gemiddelde. Hierdoor groeien de kosten naar elkaar toe. Netbeheerders die meer investeren dan het gemiddelde worden namelijk bestraft, zij kunnen dit niet doorberekenen in de tarieven.

De vraag waarin netbeheerders precies

investeren is voor een vergelijking interessanter. Netwerken worden nu compatibel gemaakt voor de inpassing van duurzame energie. Dit is onder meer nodig om lokale productie te integreren, om variabele tarieven te kunnen vragen en om lokale initiatieven te ondersteunen. Onderzocht kan dan worden of er bij gesplitste netbeheerders meer wordt geïnvesteerd om dergelijke innovaties te bevorderen.

Dat ongesplitste bedrijven moeilijker te financieren zijn, was van meet af aan duidelijk en is geen nieuw argument. Het bezit van netwerken biedt een solide basis van kapitaal en inkomsten. Het geeft de geïntegreerde bedrijven daarmee een concurrentievoordeel, dat leveranciers zonder netwerk nooit kunnen verkrijgen.

Volgens Dessing *et al.* heeft de splitsing een negatief effect op de werkgelegenheid in de sector gehad. Met 'de sector' bedoelen zij de werkgelegenheid bij de gevestigde orde, de traditionele elektriciteitsbedrijven. Dat de werkgelegenheid daar afnam, was onvermijdelijk door de introductie van marktwerking. Nieuwe, onafhankelijke bedrijven pikken immers klanten af van de bestaande bedrijven, waardoor de werkgelegenheid daar afneemt. Bovendien is de prikkel groter om efficiënter te werken en dus in de kosten te snijden en om te innoveren. Gemeten zou moeten worden in hoeverre hierdoor elders nieuwe banen geschapen worden.

Het is dus te vroeg om nu al een oordeel te geven over de splitsing. Een discussie over de taken van de netbeheerders is nu belangrijker. Netbeheerders worden nu sterk beperkt in hun activiteiten. Ze mogen alleen netten beheren en verder geen andere taken uitvoeren, zoals opslag van elektriciteit. Bij de inpassing van duurzame energie en de lokale voorziening is er op lokaal niveau regelmatig behoefte aan een zekere mate van integratie van netbeheer, opslag of productie. Daarnaast wensen private partijen lokaal soms taken uit te oefenen, die nu aan publieke netbeheerders zijn voorbehouden. Het Europese recht staat dat ook toe, maar in Nederland mag dat niet. Een herbezinning op de taken van de netbeheerders is in dit licht noodzakelijk.